

МАТВІЙ СМІРНОВ ШІББОЛЕТ

Матвій
СМІРНОВ

ШІББОЛЕТ

БИБЛИОТЕКА «КРЕЩАТИКА»
ПОЕЗИЯ, ПРОЗА, ПУБЛИЦИСТИКА

ДРУКАРСЬКИЙ ДВІР
ОЛЕГА ФЕДОРОВА

**Матвій
СМІРНОВ**

ШІББОЛЕТ

**Друкарський двір
Олега Федорова
Київ, 2024**

УДК 821.161.2'06(477)-14
С 50

СЕРІЯ «Бібліотека «КРЕЩАТИКА»»
Заснована у 2023 році

Смірнов М.

С50 Шібболет / М. Смірнов — Друкарський двір Олега Федорова, 2024 — 104 с.

ISBN 978-617-8477-30-1

До збірки «Шібболет» Матвія Смірнова увійшли поезії написані між 2019 та 2024 роками. Ці тексти — художнє осмилення автором широкого кола тем — від світових подій, побачених крізь оптику особистих переживань та історичного контексту, до спогадів про рідне місто, питань самоідентифікації та життя за межами своєї країни. Збірка включає 50 віршів, деякі з них публікуються вперше.

УДК 821.161.2'06(477)-14

ISBN 978-617-8252-14-4 (серія БК)
ISBN 978-617-8477-30-1

© М. Смірнов 2024
© Федоров О.М., видавець, Київ 2024

ПАРОЛЬ ДО ВИРІЮ

Щоби знати смак вина у бочці — не обов'язково випивати всю бочку цього напою... Достатньо ковтка.

Так скаже біохімік.

Так скаже і алхімік-читач, який, як і я щойно, навмання відкріє книгу віршів Матвія Смірнова «Шібболет», робоча назва якої була «Вирій» (як колись в українського поета-дисидента Михайла Осадчого, — «Ірій»):

На узбіччі війни, де бетон розтинають тріщини,
Де розкидані речі з вивернутих валіз
Упереміж зі снами — дитячими, хворими, віщими,
Де уже недостатньо слів, а тим паче сліз,

Де рясна алея, що зветься тепер зеленкою,
Із гілками дерев, переламаними навпіл,
Де дощі згори, як набіі — лента за лентою
У в'язке багно збивають дорожній пил... —

із вірша «Речі»...

Відразу відчувається маскулінна, гірко-солонна, дзвінко-жорстка-шорстка вібрація-музика камертону Автора, який поет не лише текстологічно, але й біографічно: зовні мачо гемінгвейвського типу Матвій Смірнов народився в 1974 році у Львові, де вивчав геологію у національному університеті, жив-працював із родиною у Києві, а з 2004 року — у Лондоні... Доволі екзотична біографія, скажу я Вам, навіть для нашої (переломно-воєнної) епохи.

Тобто, не знаючи пана Матвія особисто, я із перших рядків присланих мені Борисом Марковським (легендарним редактором не менш легендарного журналу «Крещатик», де аз грішний теж мав честь друкуватися) рукопису, поважно полюбив ці вірші і зафрендив їх автора (репрезентанта мого покоління) у Фейсбуці, на що Він блискавично відгукнувся.

Є контакт.

Є Поезія.

Є відкритий мною файний поет, із яким я не проти випити кави десь... і який у Туманному Альбіоні, із яким мене пов'язує поїздка у Лондон на вручення мені премії Британського ПЕН-Клубу за мою перекладену і надруковану в Англії книгу віршів «A Flight over the Black Sea» у 2014 році, творить високо-класну поезію природною українською мовою, оприлюднюючи її у тому ж

«Хрещатику», журналах «Дзвін», «Дніпро», збірках «Артелен», антології «Слово» тощо та поезію чину — перекладаючи українську поезію англійською мовою і популяризуючи, перформенсуючи її на англійських сценах, будучи засновником некомерційної організації «Shield UA», яка допомагає ЗСУ.

* * *

Вірші саме цієї книги із магічно дивною для українського вуха назвою — «Шібболет» (івр. **שיבולת**, «кокос», «течія» — біблійний вислів («мовний пароль»), який вживається для ідентифікації етнічної групи людей, які розмовляють нерідною для них мовою) мають назви, а сама збірка структурована, як у геології скельна порода, що мені також імпонує, бо ж поетичний хаос творення, як і демократія, — не анархія: вона має мати береги, які ніхто не окреслить природніше-органічніше, ніж це зробив сам творець-автор, як і свої світоглядно-ідеологічні, національно-мовні пріоритети.

Це той випадок, коли перелік самих назв текстів уже поезія (*грец.* ποιησις — «творчість» від ποιέω — «роблю», «творю») загалом, адже вже сама авторська номінація потрапляє у знак-код-символ-міф саме української національної матриці, оскільки художньо писані українською мовою про українсько-світові реалії, ілюзії, алюзії: «Вирій», «Речі, міста і букви», «Ми, барди, поети, лірники, цех Давидів...», «Я любив цю вулицю і липу перед вікном...», «Список кораблів», «Summertime 2024», «На Купала ніч коротка, мов перекур...», «Радіо», «Війна спрощує сенси...», «Відпочинок скасовано. Довга зима за плечима», формально прозова поезія «Лютий 2021 року», «Незатишно (нарис із Лондонської перукарні. Весна 2023)», «Ось ніч перед Різдом, ось мельхіор і срібло...», «Авраам», «Твір», «Вона виносить сміття уночі», «Турбулентність», «Реп'яхи», «Найтемніша година», «Померти у Львові», «Ключ», «Довгий вірш про любов», «Мій сусід», «До побачення, вуйку Йосипе» (про Йосипа Бродського), «Там де ріка ховає свої скарби», «Колискова», «Маскарад 2020», «Глядач», «Два Різдва», «У світі прекрасного», «Autumn almanac», «Високий Замок»...

Вражає кількість і поетична якість образних вербальних пазлів у «Шібболеті», як-от: «червоні коні Аттілі», «і на кожного атеїста є своя повітряна яма», «Осінній віник мертвих хризантем / Той передвісник бабиного літа, / Шкільний букет, педагогічні квіти, / І ми корінням догори ростем, / Пригадуючи твори з укрліту, / Але окрім війни немає тем»...

У цих віршах — і географічно- та кардіодетермінована самоідентичність автора, яка, як у кожного справжнього (вродженого) поета духовно-душевно-пуповинно зв'язана із топосом дитинства, у Матвія Смірнова — це українське місто Львів, де я щасливо мешкаю нині і де, звичайно, наші сліди пересікаються, як у Лондоні, де я був у тому ж 2014-му, як і мотиви, сік і кров наших поезотекстів:

Я любив цю вулицю і липу перед вікном,
Читав Богдана-Ігора Антонича перед сном,

А відтак лежав в темноті без надії заснути.
І опівночі, в грудні, таки уві сні
Відчував, що на вулиці падає сніг...

і коріння його слів-Логосів, одне із яких (біблійномотивне) стало назвою вірша і винесено у назву збірки:

ШИББОЛЕТ

Жовтень зайняв рубіж і накрив дощем,
Ріки по вінця, і місто повільно тоне,
Через Йордан мости розбомбили вщент,
Поруч нашвидкуруч наводять понтони.

.....

Річка Йордан розділить Захід і Схід,
Мокрі долини й дикі пусті недеї.
Я же Старий читатиму Заповіт,
Про кобзаря Давида, царя Юдеї.

Тобто і тема кохання, і тема обов'язку, вірності, еміграції... натурфілософія зрілого чоловіка, просякнута спеціями доброї іронії та самоіронії («Щоранку — як в анекдоті — вівсяна каша. / Каштан під балконом, грозою поламана гілка. / Звідки акцент? Не вгадали, I'm not from Russia / Прізвище? Так, Smirnoff. No, it's not like горілка»), яка ніколи не переходить у цинізм чи у іншу крайність — беззахисний наїв. А ще тут, як у кожній органічній, нелозунговій поезії, конструктивну роль грають паузи, недомовленості, натяки, хвилини чи й години мовчання.

Наскрізно (червоною струною) проходить крізь книгу із модерною лексикою та естетикою та традиційною етикою тема війни... що закономірно. Чого вартий у цьому контексті хоча би вірш «Верлібри (перекладаючи українських поетів-військових)» із рядками-нервами:

А ті, котрі повернуться будуть мудримі і старими.
Там, де вони були, не випадало шукати рими.
Зброя — не найзручніший ключ для настройки ліри,
Звідси оті роздерті, мов на шматки, верлібри,
Звідси оті рядки, короткі, неначе постріл,
Без ілюстрацій, лайків, коментарів, репостів,
Букви стають віршами — без натяків і алюзій,
Деревом — ой у лузі, кров'ю у лісосмузі,
Зібраним у кишеню соняховим насінням...

Таким же чином (подумав я собі закономірно, творячи оці передмовні пасажі) Матвій міг би писати передмову до моїх книг віршів, друкованих

у Великобританії чи США, адже нейронні зв'язки наших поетичних всесвітів перехрещуються не лише на рівні рим, ритмів, тропів, але й світоглядних орієнтирів подекуди-інколи...

Часопростір покаже.

А наразі я радий знайомству із поетом, чию чорно-білу фотку наугульв у Мерезі, а веселкову, з тугими п'ятистопноямбовими та іншими ритмами і точними, навіть філігранними подекуди (паралельними та перехресними) римами на кшталт «зір я / сузір'я» лірику у присланому мені Борисом Марковським електронному рукописі, підготовленому для також близького мені як його автору видавництва «Друкарський двір Олега Федорова», де запланована серія «Бібліотека "ХРЕЩАТИКА"».

У цій книзі є соціально ангажований вірш «Українізуй мене лагідно», який закінчується рядком «Українізуй мене лагідно, а далі я зможу сам». Звичайно. Українізувати Великобританію — це круто...

* * *

Оце наразі достатньо передмовити про «ШИББОЛЕТ» Матвія Смірнова. Адже передмова — це закликання-заклинання читати книгу усім, хто має поетичний смак і хто хоче його розвивати, а не аналітично розкладати її гармонію алгеброю, тобто рецензувати, що, я впевнений, буде... Можливо я сам більше, вище і глибше скажу про цей «мовний пароль»... коли вип'ю із автором львівської кави із лондонського горнятка у Києві, як шоломом із Дніпра, відчувши автора, а не лише авторське...

Щоби летіти у Вирій (Вирій або ірій, ірій — у міфології східних слов'ян — це тепла благодатна країна на заході чи півдні, місце проживання душ померлих і зимівлі птахів та інших тварин) потрібно знати пароль до воріт горизонт, який, мов голка у копиці сіна, мов куля на полі війни, захований у цій книзі.

Нам (любителям-гурманам Поезії і професіоналам-творцям її) пощастило: ця книга — саме те, очікуване панамі та передбачуване волхвами...

Коли зимового понеділка
О пів на третю годину ранку
Холодний вітер зламає гілку
І драматично смикне фіранку,

Коли бентега, нудьга і втома,
(Бо лютий, ніч і надворі темно)
Мені насниться, що я удома,
Де я ніколи не був, напевно.

(із вірша Матвія Смірнова «Вирій»)

*Ігор Павлюк,
поет, лауреат і член Британського ПЕН-клубу*

ВИРІЙ

Коли зимового понеділка
О пів на третю годину ранку
Холодний вітер зламає гілку
І драматично смикне фіранку,

Коли бентега, нудьга і втома,
(Бо лютий, ніч і надворі темно)
Мені насниться, що я удома,
Де я ніколи не був, напевно.

Там теплий вітер і сонце гріє,
Високі трави, і хмари в небі,
Усіх жінок там зовуть Марія,
А всі садки коло хат — вишневі,

Там над ставками зелені лози,
Там очерет у воді прозорій,
А в небі, чорному як чорнозем,
Вночі, мов сіль, проступають зорі

І, проступивши, вони сльозяться,
На теплі краплі перетворивши
Сліди колишніх цивілізацій —
Всі їхні танці, всі їхні вірші,

Всі ворожіння, вінки та ватри,
Священні приліси й мегаліти,
Боввани тощо. Утім, не варто
За ними плакати чи жаліти —

Там все було, і душа насправді
Усім поняттям, словам, предметам
Була властива. Там жив мій прадід,
А може і дотепер живе там —

Працює, молиться, і щотижня
Ламає хліб у вечірню пору,
І теплий вітер зриває з вишні
Пелюстки білі, й жбурляє вгору.

Це край далекий, обетований,
В садах — криниці, на площах — храми,
Чоловіки там завжди — Івани,
Або подеколи — Авраами,

Там найгарніша ріка у світі,
Що в'ється лентою голубою
Між круч, і гнізда у верховітті,
А далі — бачиш? — це ми з тобою.

Там п'ють міцне і цілують міцно,
Туди лелеки летять у вирій,
Я знаю це дивовижне місце,
Я там не був, але я там виріс.

РЕЧІ, МІСТА І БУКВИ

Речі

На узбіччі війни, де бетон розтинають тріщини,
Де розкидані речі з вивернутих валіз
Упереміж зі снами — дитячими, хворими, віщими,
Де уже недостатньо слів, а тим паче сліз,

Де рясна алея, що зветься тепер зеленкою,
Із гілками дерев, переламаними навпіл,
Де дощі згори, як набої — лента за лентою
У в'язке багно збивають дорожній пил,

Де чиєсь майно, розхристане і розтерзане —
Окуляри, одяг, іграшки (як без них),
Записник із віршами, адресами або тезами,
Срібний кульчик, що всі гадали, назавжди зник —

Там стоїть вона, на узбіччі війни, похилена,
Наче цей розбитий, навислий над нею ліс,
Ігнорує дощ, який налітає хвилями,
І збирає те, що розсипалось із валіз,

Розлетілося, впало, випало, покотилося
Із тривожних торб, мішків, рюкзаків, кишень,
Капюшон намоклий тулиться до потилиці,
А над нею — сяйво, кругле, немов мішень.

Міста

Пам'ятаєш, про що у січні газети писали?
Ми читали, читали, але зрозуміти не вміли.
Цього міста колись не стане, казав Ісая,
А цього й поготів, повторював Єремія,

Ми вночі здіймали очі свої до неба,
Де уже шипіла і розгорталася ватра.
Це лише знамення, і вірити їм не треба,
Це пусті чутки, і слухати їх не варто,

Наших міст бетонні мури і капоніри
Нам здавалися вище хмар і міцніше сталі,
Та коли зірки у небі почервоніли —
Захиталися і точитися кров'ю стали,

Задзвеніли шибки, здригнулись високі вежі
Від ударів з неба, безглуздих, тупих, зухвалих —
Але наше місто встоїть, бо це залежить
Від дітей і котів, які сидять у підвалах,

Від дорослих із зосередженими очима,
Що рішили жити, жити і не вмирати,
І від снів про минулу зиму, яка навчила,
Що любов, надія і дизельний генератор

І окопна свічка в бляшанці з-під кока-коли,
І знайомих літер чорне дрібне намисто,
І підручник з мови для п'ятого класу школи
Уночі боронять наше небесне місто,

І воно щоранку наново воскресає,
І скресає крига, і дерево зеленіє.
Вавілон палає, як обіцяв Ісає,
Мéне, тéкел, фáрес. Радуйся, Єреміє!

Букви

І коли в результаті миру після війни
Попливуть кордони на контурній карті світу,
То залишаться білі аркуші, а на них —
Впорядковані знаки нашого алфавіту.

У церквах та цирках гаснутимуть вогні,
Обірвуться хорали, польки, мазурки, марші,
І лише на східній, вцілілій дивом стіні
Буде видно букви, якщо поталанить — наші.

На поверхні плит кришитиметься граніт,
І портрети, разом з датами й іменами
Підаватимуться ерозії — sic transit
Gloria¹, себто слава земна, минає.

Подивись, як тихо з неба до наших ніг
Осідає манна, а може — зола імперій,
Мов сліди пташиних лап на весняний сніг
Наші букви лягають у лінію на папері

І утворюють слово — такий особливий звук,
А із нього — світ, як слово й передбачає.
Що сильніше за слово? Нічого, хіба мовчання,
Але я обираю непевну надію букв.

---

¹ Sic transit gloria (mundi) (лат.) — «Так минає слава (земна)». Вислів, що використовувався під час Папських коронацій.

МИ, БАРДИ, ПОЕТИ, ЛІРНИКИ, ЦЕХ ДАВИДІВ...

Ми, барди, поети, лірники, цех Давидів,
Любителі небокраїв, обріїв, краєвидів,
Славимо Тебе, Отче, служимо Тобі здавна,
Дякуєм Тобі, Отче, що очі дав нам
Аби читати кожного пастиря і пророка,
Відрізняти на око рококо Твоє від бароко,
Ми ж такі обізнані, мудрі, експерт на експерті,
Доки живемо за тисячу миль від смерті.

Дивні діла твої, Господи, майже як наші дивацтва,
Наші маленькі каліцтва, салонне лівацтво,
Непохитна віра у те, що де б ми не стали,
Там і буде бік світла й добра (якщо без деталей),
Дякуєм, що не не здіймаєш правицю грізну
І не караєш адептів пацифізму та пофігізму —
Особливо, коли границі між першим і другим стерті.
Легко бути шляхетним за тисячу миль від смерті.

Дякуємо за все що цінно для нас і безцінно,
Як от можливість у будь-який час дистанційно
Переїматися долею кожної матері і дитини
У печері, пустелі, на пагорбах Палестини,
І ламати, ламати, ламати сумніви об коліно,
Говорити гарно і писати з нахилом вліво
Про солоність моря і сферичність земної тверді,
Але жити при цьому за тисячу миль від смерті.

Дякуємо Тобі за віру, любов і силу,
За хліб насущний, тим паче вино із сиром,
За чужі борги, а за наші борги тим паче,
За те що вуха не чують, за те що очі не бачать
Нічого окрім новин, переказаних кимось. Отче,
Не треба нічого зверх нам, дякуємо, не хочем,
Адже ми живемо — слава Тобі, осанна! —
За тисячу миль від смерті, і від життя так само.

Я ЛЮБИВ ЦЮ ВУЛИЦЮ І ЛИПУ ПЕРЕД ВІКНОМ...

Я любив цю вулицю і липу перед вікном,
Читав Богдана-Ігора Антонича перед сном,
А відтак лежав в темноті без надії заснути.
І опівночі, в грудні, таки уві сні
Відчував, що на вулиці падає сніг,
А на ранок — перші ознаки застуди.
Коляда, сецесія, арт нуво,
Новий рік, замаскований під Різдво,
І на санях, можливо, Бог (але це не точно).
А тим часом з-під снігу росла трава,
І весна пред'являла свої права
На людей і на місто — брутальна і остаточна.
Я дивився у небо в косу лінійку дротів,
На друковані букви птахів. Я хотів
У своєму вікні побачити решту світу,
Що лежав за кордоном — саме за тим,
Де стояв із заліза й бетону тин,
Але час ішов, і лишався місяць до літа —
Місяць до літа, і сім до зими.
У дворах ґаздині товкли килими,
І росла, росла, і зникала тень від гномона¹.
У святкових одежах пролетаріат
Як один виходив на великодній парад,
«Мир-труд-май-труд-май», возвіщали церковні дзвони.

---

¹ Гномон — старовинний прилад для вимірювання часу за довжиною тіні від вертикальної жердини, а також — стрілка сонячного годинника.

Червоніло сонце у шибках скляних,
І безглузде, мов список рекомендованих книг
Добігало кінця чергове мов останнє літо,
Я вкладався пізно, відчував — не засну,
І придумував вірші не про війну,
Про яку не знав. За вікном облітала липа.

СПИСОК КОРАБЛІВ

Сонце лягає на дно, і довкола — його сліди:
Гіпсових хмар класична архітектура,
Жовтогарячі плями на темному тлі води,
Літепло, літо, липень, література.
Лінія берега, тліючий горизонт,
Вітер, який удень даремно ловили
Сірі вітрила, чорний Евксинський Понт,
І кораблів відомий до половини
Список — есмінців і бойових галер,
Сотня мужів на кожен ахейський човен,
Море вкривають брижі, мовчить Гомер,
І ні любов, ні Єлена тут ні до чого.
Горе сліпим співцям, а тим паче тим
Вбитим поетам півночі. Де ти, вбивце?
Кримськими схилами котиться серпантин,
Море сягає ліжка і б'ється в бильце.
Сонце з глибин, наче матір усіх безсонь —
Спершу повільне, а згодом уже нестерпне —
Сходить у небі. А далі, з ним в унісон,
Над серпантинном — вигнутий гострий серпень.

КОЛИ СТИХАЄ НАДВЕЧІРНІЙ ШУМ...

Коли стихає надвечірній шум,
І посуд після пізньої вечері
Помито, тихий звук віолончелі
Настроєної на знайомий «шрррум»
Бринить у вухах. У такий момент
Зображена у дзеркалі істота
Підморгує мені й питає: Хто ти —
Пролог, читач, приبلудний декадент?
Любитель слів або аматор нот,
Збирач дієприкметників і часток,
Фізичне тіло, що шукає щастя,
Понівечене держачи стерно?
Не знаю — але точно більше, ніж
Судини, нерви, кості і клітини,
Як дім є більшим за фасад і стіни
З незмитими відбитками афіш,
Як море більше за сукупність риб,
Кораблетроц, кальмарів, хвиль, відпусток,
Як світ є більшим, ніж кривавий згусток,
Де простір-час утворює розрив;
Я відблиск непомітної зорі,
Який відбився у нічних вітринах
Я біль у скронях, вітер у вітрилах;
Я — все, що сам колись пройшов наскрізь.
Я зашкарублий вузол ДНК,
Я сто вінілів у старих конвертах,

Дитяча книга — читана й подерта,
В перекладі поета Маршака.
Я нерухомий, невагомий пил,
Що підпирає колонаду світла;
Я папороть, яка вночі розквітла
На тлі Фламаріонових світил.
У марсіанських хроніках моїх
Тече пісок і розмовляє вітер,
І музика складається із літер,
І сніг біліє між рядками книг;
Я стародавня липа, що росте
Там, де костел святого Миколая;
Я липень, що грозою поливає
Цю ніч, цей день, і липу, і костел.
Але тепер — зима, у шибку б'є
Грудневий дощ, і ніч уже скінчилась,
І може я і став би іншим чимось,
Але уже нехай — що є, то є.

SUMMERTIME 2024

Прилипає темрява до вікн.
Розрізнити контур — бракує світла.
Ходить сон поволі коло ікон,
Липень — це пора відчиняти вікна.

Чутно, як зав'язуються плоди,
Шерхотять м'які голубині крила,
Комариний дзвін, на піску — сліди,
На столі — хлібина, вино і риба.

Хрестоносці сплять, і Свята земля
І сади її, і поля — в безпеці,
В люльці усиновлене немовля —
Baby Jesus — щось там собі сміється.

Що воно врятує, кого спасе?
Не зважай на темряву, спи, дитино.
Що у тебе в списку «понад усе»?
Може я, наприклад? Чи Палестина?

Золотий небесний Єрусалим?
Ось тобі печера, глуха і чорна,
В ній відсутні тіні. А є — воли,
Віслюки, актор у костюмі чорта,

Біля ніг — кудлатий чабанський пес
І, немов у стайні, духмяне сіно.
Жоден не прокинувся й не воскрес —
Ще не час, не час. Так що спи, дитино.

Гострий місяць точить сріблястий ріг,
Прогримів трамвай таємним маршрутом.
Рододендрон у міжвоєнний рік
Розцвітає ніби червона рута.

Спи, дитино, сказано ж: «Don't you cry»¹.
На полиці фото, під фото — свічка,
Don't you cry — бо й ночі настане край,
Все не вічне, й темрява теж не вічна.

Але цей хрестовий похід дітей
І тварин — продовжується, триває,
І нехай чекають благих вістей
Без напруги й струму твої трамваї,

А старий та короткозорий Бог
Все ніяк полагодити не може
Електричне світло. Що скажеш, Боже?
Що порадиш? — Хіба любов.

---

¹ Don't you cry (*англ.*) — «Не плач». Слова з колискової на музику Джорджа Гершвіна Summertime, на яку його, за чутками, надихнула українська колискова «Ой ходить сон коло вікон».

НА КУПАЛА НІЧ КОРОТКА, МОВ ПЕРЕКУР...

На Купала ніч коротка, мов перекур
Вартового. Літо — списане з укрліту.
Ми скидаєм одяг, ми входимо у ріку
Щонайменше вдруге, всупереч Геракліту.
І з цього Йордану, Чéремоша, Сули
Ми виходим удвох — так само, як і зайшли.

А над нами небо жевріє по краях
І тонка червона смуга по горизонту
Розтинає Великий Віз і Чумацький Шлях,
Розділяє нас та зовнішню сіру зону.
І вербена пахне, і черемша цвіте,
Небо чорне, тихе, і, вочевидь, пусте.

А навколо нас городи і гаражі
І куці ожини, коротше — приватний сектор,
Передсердя міста. І тут, на його межі —
Передсмертя, грань між світлом і тінню — себто
Той кордон, за яким фактично втрачаєш зір,
І не бачиш, який в ожині сховався звір.

Бо у сірій зоні, на цій нічийй землі,
Між собакою й вовком, у передранковій димці,
Загубитися легко у бузиновій млі,
Особливо тим, що губляться поодинці.
Простягни свою руку і стисни моє плече
В найтемнішу і найкоротшу з усіх ночей.

І нехай у хмарах солонина дрижить вода,
І хрущі у шибку стукати перестали,
Підступає липень, і тиха його хода
Пролягає повз понівечені квартали,
Повз столітню липу, поламану і криву,
Повз фугаси яблук, що падають у траву,
Повз стару порожню школу, і повз нову,
Де на аркушах олівцями малюють діти
Молоду черешню в розхристаному саду,
Але я з тобою, дивись, я ніде не йду,
А якщо засну — не бійся мене будити.

РАДІО

Кожного разу їхати як назавжди,
Двері на два замки і рюкзак на плечі.
Треті особи чи перманентні зайти,
Дозволи, візи та особисті речі.
Стоячи в черзі на паспортному контролі
Не виправдовуйся, це не твоя провина.
Поки відкриють шлагбауми на кордоні
Пройде ціле життя і ще половина.
Смуги осілості, виведені на карті —
Хто їх читає, ті карти, хіба військовий?
Запам'ятовуй: Лайм, п'ятдесят Баккарді,
Далі додати льоду і кока-коли.
Завтра прокинешся — небо змінило колір,
Птаство у вирій, хмари летять за обрій,
Потяги стали на перехрестях колій,
Що ж, почекаємо. Зрушили — от і добре.
Потяг із рейок ніби Земля з орбіти,
Човен потрапив знов у кораблетрощу,
Це вже було, я знаю, а що робити?
Дякую, Боже, що не втопився. — Прошу.
Що ти навчився, блукаючи у пустелі
Років здається сорок чи більше навіть?
От хіба готувати прості коктейлі,
А ще, можливо, редагувати пам'ять,
Не помічати давні і дивні зблиски,
Ігнорувати географічні карти,

Безповоротно форматовати диски,
Тільки от озиратись назад не варто.
Кажуть тобі — назад не дивись, не треба,
Але по радіо грає знайома пісня,
Щось ізсередини боляче б'є у ребра.
Не озирайся. Не озирайся! Пізно.

2021

ВЕРЛІБРИ

(Перекладаючи українських поетів-військових)

А ті, котрі повернуться будуть мудрими і старими.
Там, де вони були, не випадало шукати рими.
Зброя — не найзручніший ключ для настройки ліри,
Звідси оті роздерті, мов на шматки, верлібри,
Звідси оті рядки, короткі, неначе постріл,
Без ілюстрацій, лайків, коментарів, репостів,
Букви стають віршами — без натяків і алюзій,
Деревом — ой у лузі, кров'ю у лісосмузі,
Зібраним у кишеню соняховим насінням,
Рвуться, мов у повітрі риба на волосіні,
Б'ються попелом в груди, дивляться просто в очі.
Все — я уже не можу! Я більше уже не хочу!
Можна я це закрию? Можна я відпочину?
Дайте мені Сосюру, дайте мені Тичину,
Он же ціла полиця класиків і не тільки —
Де там подівся Рильський? Де Райнер Марія Рільке?
Дощ і каміння з неба, теза і антитеза,
Ці кириличні букви ріжуть неначе леза,
Цілять кудись у горло, колють і крають душу,
Все! Я уже не можу, та відчуваю — мушу.
Мушу читати далі, фокусувати погляд,
Як би не був далеко — бути водночас поряд,
Міцно зціпивши зуби, очі в сторінку вперти,
Читати, стікати кров'ю, а значить — іще не вмерти.

ВІЙНА СПРОЦУЄ СЕНСИ...

Війна спрощує сенси,
Проїдає останні пенси,
Ділить усе на чорне і біле,
Змішує (виходить сіре), сточує сили,
Лишається осадом у словах,
Фантомним болем у рукавах,
А часом у грудях; встановлює норми
Поведінки, мови — скасовує форми
Дієслів — минулу, а надто майбутню,
Змушує Давида закинути лютню,
Плести пращу зі струн, забувати псалми,
Всерйоз готуватися до зими
Починаючи аж з весни;
Римувати «весни» і «війни».

Війна всотується, в'їдається у шкіру,
В одяг, у волосся, від її штину
Дере у горлі, пече в очах;
Війна звужує простір, тим паче — час,
Стягуючи все навколо «тут і тепер»,
Поступово заповнюючи етер,
Постійно мариться на периферії
Зору, ввижається, майоріє
Десь поруч, заповзає у сни
Навіть тих, хто за тисячу миль від війни,

Вона диктує, що вдягати, що їсти,
Розпропаговує зятого атеїста
Навіть у випадку, якщо він / вона
Живе десь зовсім далеко. На те й війна.

Так минає рік, а потім і два,
Вицвітають фарби, зношуються слова,
Гострий біль поступово стає тупим,
Вогонь перетворюється на дим,
Очі ще сльозяться, але шкіру вже не пече,
Сусід кладе руку тобі на плече,
Каже за звичкою — *if there's anything I can do*¹ —
Не стидайся, кажи. Ну, бувай, я піду,
І виходить за двері робити мільйон своїх справ,
І там, за дверима — травень, і пахоці трав,
І цвіт сакури, яблуні, сливи, і вечірня гроза,
І оливковий сад, і виноградна лоза.
І в кімнаті зі шпалерами в смужку, біля заштореного вікна
Залишаються тільки двоє — ти і війна.

---

¹ *If there's anything I can do* (англ.) — «Якщо я можу чимось допомогти».

ВІДПОЧИНОК СКАСОВАНО. ДОВГА ЗИМА ЗА ПЛЕЧИМА...

Відпочинок скасовано. Довга зима за плечима.
Повертається птаство, але оминає Крим.
У небесного воїнства чорні мішки під очима,
Червоні роса на білій поверхні крил.
На клейнодах повицвітали контури літер,
На щитах і татуюваннях — лики святих.
Відчувається смак бензину і запах літа,
Рожевіє небо і вітер нарешті стих,
Весняна погода сприятиме, вірогідно,
Переміщенню у повітрі небесних тіл,
І ліворуч від них височіє гора Мегіддо¹,
А праворуч — степ, пустий і плаский, мов стіл,
А на схід від них — долина Єнном², Геєна,
Популярна атракція, місце майбутніх мук,
А над їх головами — Марія, gratia plena³,
І Отець, і Син, і здається навіть Онук,
У зеніті — сонце, звичне, старе, поганське,
Що ізпрежди віка світило у вікна хат.

---

¹ Мегіддо — гора на території сучасного Ізраїлю, яка дала назву поняттю Армагедон, остаточної битви між Добром і Злом.

² Єнном — долина поблизу сучасного Єрусалиму, де в стародавні часи проходили ритуали жертвоприношення, а пізніше було звалище сміття та нечистот. Це місце дало назву «Вогняній Геєні», місцю пекельних мук.

³ Gratia plena (*лат.*) — «сповнена благодаті», слова з молитви Ave Maria.

Ритуальні вбивства, Стравінський, магічні танці,
І весна — весна священна, немов джихад.
Ця шопта малесенька, ця невеличка купка,
Де один у полі множиться десятьма.
Зорі й хмари в небі — їхній залізний купол.
Це небесне воїнство — іншого в нас нема.

ТЕМА КОХАННЯ У ТВОРАХ ПОЕТА Б...

Тема кохання у творах поета Б
Недостатньо розкрита. Втім, вона не гребе
Ані його шанувальників з інтернету,
Ані рандомного пересічного читача,
І не варта уже ані комента, ані срача,
Ані навіть бодай такого-сякого сонета.
Б стоїть, спершись горлом на вістря меча.

Тема патріархату в поетки А
Втратила актуальність. Що ж, і таке бува —
Випало ж, бляха, жити в такі буремні
Драматичні та доленосні страшні часи,
Коли весь емоційний досвід зійшов на пси,
Коли мрії марні, а сподівання даремні.
А відрізає коси, А вирушає в ліси.

Тема природи в оповіданнях Д
З деяких пір дуже повільно йде,
Хоча — подивись — навколо глухі Карпати,
Для переміни теми нема причин,
Д зупиняється й каже собі: Спочинь,
Скеля ніде не дінеться, будеш собі лупати
Потім. Стрибає зі скелі, сягає у далечинь.

Різноманітні інші, як Г і В,
Той що в скалі сидить, той що греблі рве,
Та, що приносить дощ і гуляє містом,
Музика, що скрипить у старій вербі,
Сонце в воді — глибокій і голубій
Втратили форму, колір та рештки змісту.
Місто не спить, чекаючи на відбій.

ШІББОЛЕТ¹

Жовтень зайняв рубіж і накрив дощем,
Ріки по вінця, і місто повільно тоне,
Через Йордан мости розбомбили вщент,
Поруч нашвидкуруч наводять понтони.

З правого берега на протилежний бік
Баржами, пароплавами і човнами
Сунеться військо. Хто не втопився — втік,
Вибір за ними, а правда таки за нами.

Правда завжди за нами, та менше з тим.
Із позитивного: вчора мені дістали
Сотню аптечок і сто п'ятдесят пластин
З правильного четвертого рівня сталі,

Глечик олії, що вісім зимових діб
Зможе горіти, як буде така потреба
В разі відключень світла та інших дій
Ворога. Отже бачиш — чорніє небо,

---

¹ Шібболет на івриті — «колосок», біблійний аналог «паляниці», слово, яке під час війни ізраїльтян із єфраїмлянами у біблійні часи було міткою для розпізнавання «свій-чужий»: єфраїмляни, на відміну від ізраїльтян, не могли вимовити це слово, оскільки не мали у своїй мові відповідних звуків. Єфраїмлян таким чином виявляли, коли вони намагалися рятуватися, переправляючись через річку Йордан.

Чуєш — віконним склом пробігає дріж?
Годі перевіряти чужі новини
І сперечатися щодо різниці між
Відповідальністю і почуттям провини —

Хай розбираються і обирають свій
Шлях до Едему через голкове вухо,
То ж відчиняй ковчег¹, розгортай сувій —
Я почитаю, ти ж-но посидь, послухай.

Он через річку видно в монокуляр
Єфраїмлян коричневі однострої,
Смерті ж плювати і на єфраїмлян,
І на героїв, а надто на негероїв.

Кров і водиця всотаються в пісок,
Казка усоте збудеться, і насниться
Цей шібболет (єврейською — колосок,
Той що із нього спечена паляниця).

Річка Йордан розділить Захід і Схід,
Мокрі долини й дикі пусті недеї.
Я же Старий читатиму Заповіт,
Про кобзаря Давида, царя Юдеї.

---

¹ Ковчег — шафа для зберігання сувоїв Тори.

ЛЮТИЙ 2021 РОКУ

— ...А що війна?

— Війна, my lord, іде. Вона ніде не ділася, триває. Оце я щойно їхав у трамваї — хотів побути посеред людей, послухати, що гомонять у масах — до речі, більшість їхали без масок — my lord, це до добра не доведе, дограються — от би рука тверда за них взялась! А так — що їм Гекуба — аж доки вже самі не вріжуть дуба, усе їм, бач, мов з гусака вода. Сидять собі, й чекають, аби зникла ця паморозь, що заліпила вікна і окуляри... Отака біда.

— А що ж війна?

— А, так, війна, авжеж! Я запитався у людей в трамваї — в трамваї про війну ніхто не знає, в таксі і у метро, доречі, теж. Таке саме у храмах і трактирах, маєтках шляхти, у міських квартирах — вино, розмови та безглуздий треш. Говорять про врожай і про оброк, воли ревуть, що в них не повні ясла, що з нами їм, my lord, уже все ясно, і для волів це є гіркий урок. І навіть сиві лучники на стінах втомилися і скаржаться постійно, що дембель ніби й службі вийшов строк. Між тим в обозі твориться страшне — гнилий фураж, розбіглись маркітантки, невинних коней запрягли у танки, аби не витратитись на пальне, на лицарях дешеві мідні лати, ландскнехти — й ті не хочуть воювати в кредит, і вітер в полі верби гне... Лише одна передова чота, засівши понад хмарами на вежі, іще обороняє наші межі — сади, городи, селища й міста — але уже немов святою стала, і ні для нас, ані для супостата це майже недосяжна висота. А ще, my lord, народ таке верзе! Про вас,

my lord, про свій порожній шлунок, що світовий таємний залаштунок наслав, мовляв, смертельне ГРЗ, що сніг іде і танути не хоче, лютує інквізиція і ночі все довшають, а лютий ледь повзе...

— Ну так, повзе, але ж весна гряде! І не буває березня, якому не передус лютий — он додому летять птахи... Хіба ж не так?

— Та де! Окрім весни є ж речі важливіші, my lord — наприклад, гроші, смерть та інше...

— ...А що ж війна?

— А що війна? Іде...

2021

НЕЗАТИШНО

нарис із Лодноньської перукарні. Весна 2023

Незатишно. Зима давно набридла,
В арабській перукарні чути сміх,
Футбол, новини, й небезпечна бритва
Повзе по шкірі, й падає до ніг
Моє волосся мов торішній сніг.
На вулиці неприбрана і сіра
Весна подібна на осінній Львів.
З екрану сповіщає Аль Джазіра
Про обстріли у Газі, що провів
Учора офіційний Тель-Авів —
Чого б їм там спокійно не жилося?
І дотик леза викликає спазм,
Ми маємо однакове волосся —
Мій перукар і я — нащадок пасм
Того прабатька, що отари пас
На вицвілих горбах Близького Сходу.
Подробиці новин, дрижить рука
Перукаря, і ковзає до споду
Моєї бороди, і притиска
Холодну сталь мені до кадика.
Незатишно. Я скаржусь на погоду.

ЦЕ ВЖЕ БУЛО — ДИМ І ПОВІТРЯ ГІРКЕ...

Це вже було — дим і повітря гірке,
Буря в пустелі, червоні коні Аттіли,
Зорі над нами бачили і не таке,
Просто дивились і навіть не миготіли.

Це вже було — розбитий аеродром,
Повні вагони, розгублений погляд Бога
З-під окулярів, і паводок, і погром,
А угорі — зорі, і що їм до того?

Ніби дешеві гірлянди крізь шар імли
В небі над Мертвим, Чорним і над Азовом —
Це вже було, і ми вже, мабуть, були,
Ми вже з'являлися тут неодноразово,

Всупереч правилам — свердлика і двох стін
Йшли по пустелях, хащах і териконах,
І помирали — в ліжку чи на хресті,
І воскресали — на фото чи на іконах.

Це вже було — гірке повітря і дим,
Слово як логос, як голос, останнє слово,
Але в кінці завжди лишався один,
Хто все полагодить і перезапустить знову —

Чи не про це ми бачили віщі сни,
Лежачи горілиць у нейтральній зоні,
Темним і теплим вечором після війни,
Не роздягнувшись, і не вимикаючи зорі?

Я ЖИВ БЕЗ ТЕБЕ СІМ ТИСЯЧОРІЧ...

Я жив без тебе сім тисячоріч,
Аж поки зрозумів єдину річ
(Хоча, здається, що тут розуміти):
Що згідно із положенням планет
В нас буде все — і дім, і реманент,
У стрілках — час і у вазонках — квіти.

На вікнах колихатиметься тюль,
У слоїках желе і конфітю
Чекатимуть у темному підвалі,
І кожна зірка, кожний космонавт
Ласкаво посміхатимуться нам
З орбіт і фотографій, і так далі.

Будинок біля вигину ріки,
У місці, де прощаються гріхи
І витівки з надією на диво,
Стоятиме, збудований зі слів —
Усіх, що я колись тобі наплів,
Немудро, неймовірно і правдиво.

Дощі і вірші і кущі троянд —
Усе згорнеться в п'ятистопний ямб,
Зручний для сантиментів та освідчень,
Над вишнями літатимуть хрущі
Та янголи — твої товариші
Чи родичі, і Бог — дбайливий вітчим.

І будуть гнізда у старій вербі,
Барокова каплиця на горбі,
А ще — ортодоксальна синагога,
Щовечора димітиме димар
І білий дим торкатиметься хмар,
Подразнюючи очі пана Бога,

Який одного разу, уночі
Нам непомітно передасть ключі
І намалює цифру у клітинці.
Такий знайомий і забутий сад...
Ходімо — нас запрошують назад.
Аби удвох. Аби не поодинці.

НАРОДЖЕНИЙ ПЕРЕД РІЗДВОМ¹

(З вистави «Ярій, а не ридай», СтусФест, Лондон, січень 2024)

Народитися перед Різдрвом —
серйозна відповідальність,
Неабиякий ризик,
і так —
доволі сумнівний вибір.
У перспективі можливі:
Арешти,
Дорога дальня,
І шанс опинитися зрештою
як не на хресті,
то на дибі.

Світ ловив тебе пів життя,
І не вмiючи упіймати,
Штовхнув на арену, де
Штукарі
і звірі голодні,
Що поробиш, брате —
це плата
за те, що носив стигмати,
Хоча і з'явився на світ
не в Різдрво,
а напередодні.

---

¹ День народження Василя Стуса — 6 січня, за один день до православного Різдва за «старим» календарем.

Вифлеєм, Назарет,
Донбас,
від Мордовії до Уралу
Рим уміє знайти Голготу,

по їхньому —
лобне місце.
Адвокати-кати,
прокурори,
Прокуратори,
генерали
Преторіанської гвардії
з усією їхньою міццю,

Інквізицією,
міліцією
стирали пам'ять про тебе.
Але де чорнозем і сонце —
там проросте насіння,
І ромен ламає каміння
і дотягується до неба,
Адже після Різдва
завжди
відбувається
воскресіння.

ОСЬ НІЧ ПЕРЕД РІЗДВОМ, ОСЬ МЕЛЬХІОР І СРІБЛО...

Ось ніч перед Різдом, ось мельхіор і срібло,
Ось крапельки води, що дощ розсипав дрібно
На вікнах у передсвяткову ніч,
Аж раптом — світло, передзвін ранковий,
І відчуваєш гостро, як ніколи
Тягар останніх двадцяти сторіч.

Холодна кава, й неодмінний жаль,
Що вкотре не зібрався написати
Листа до неіснуючого Санти
З переліком щорічних побажань.

У списку — смирна, золото і ладан,
Ти заблукав, і геть уже не ладен
Знайти на мапі Вифлеєм і Львів,
І землю всю — від Дону і до Сяну,
І воскресіння жодних обіцянок —
Так, натяки прозорі від волхвів.

Попереду — і відчай, і печаль,
І впевненість, і сумнів, і спокуса,
І дітлахи, подібні до Ісуса,
Все розуміють, знають, і мовчать,

Ще буде день аби отак зі скелі
Униз, або заснути у пустелі,
Як родич мій, котрий проспав колись

Канун Різдва — зорю над чорним степом
І тішитися аматорським вертепом
У вічності своїй. Ні, краще вниз.

Але остання ніч, четверта чверть,
І два тисячоліття пролетіли,
Вода, вино і кров і хліб і тіло —
Причинно-наслідкова круговерть,

Ось наслідок, а ось першопричина,
Ось кава, ледве тепла і розчинна —
Але працює, б'ється під ребром,
І зло, нехай розбурхане і люте,
Та хоч би й вічне, хоч би абсолютне,
Не впорається із малим добром.

Грудень 2023

ПЕРЕМІЩЕННЯ ОСІБ

Доброго вечора. Ось, ми таки дійшли.
Ніч яка, господи, місячна — як удома.
Хто ми такі і скільки нас — невідомо.
Наші вози й валізи тягнуть воли,
Сіль із мішків розсипавши по дорозі.
Отже, ми тут, чекаємо на порозі.

Доброго вечора, ми — з берегів Дніпра,
Кальміусу, Йордану, Інду і Гангу,
Ось ми прийшли, ми уже стоїмо на ґанку
Храму Афіни або Святого Петра —
Топчемося юрбою в передпокої,
Наша дорога геть не була легкою.

Важко скрипіли ярма, за кроком крок
Цугом повзли, без перепочинку майже,
Куряву і пісок підіймали мажі¹,
Слідуючи за азимутом зірок.
Ми торували наново шлях шовковий,
Гублячи сни і спогади і підкови,

Тягнучи за собою своїх тварин,
Торби із наспіх зібраними речами,
Ліки від кашлю, чай і крупу гречану,

---

¹ Мажа — різновид воза, який використовували чумаки, що їздили до Криму по сіль.

Сіль у мішках, що нею багатий Крим,
Шаблю, тютюн та люльку, скрижалі Тори,
Книги рецептів та інші сакральні твори,

Пам'ять про кожну гілку і горобця,
Кожне вікно у білих нових фіранках,
Списки імен, світлини в овальних рамках,
Що зазвичай чіпляють на гробівцях,
Чорні черешні, сливи, липневі зливи —
Все, що могли, на наших возах везли ми

І, як могли, дотримувались вимог —
Митних і візових, мовних, умовних тощо,
Нас зустрічали пам'ятники на площах,
З кожної башти й дзвіниці дивився Бог —
Майже цілком тотожний нашому Богу,
Тому, що нас відправив у цю дорогу.

Тисячі нас, хоча і не так щоб тьми.
Що це — насправді з нами, чи тільки сниться?
Кров на одежі, запряжені в колісниці
Наші старі воли не ревуть, і ми
Довго блукали в просторі і у часі,
Але таки прийшли, отож зустрічайте

Сотнями літ переміщуваних осіб.
Янголи хай співають свою осанну,
Ми прибули у точку свою останню,
Курява уляглась і пісок осів.
І, мимохить доєднуючись до хору,
Ми стоїмо і дивимося угору,
В небо нічне, де розсипалась наша сіль.

АВРААМ

Праотець Авраам із ножем у правій руці,
Ти милуєшся сонцем, що ковзає по ріці,
Видубає ідолом, збитим тобою з кручі.
І поклавши сина, де вистачило б вівці
(Незбагненні, Боже, шляхи твої й манівці)
Ти наточуєш лезо, і рухи твої рішучі.

На Близькому Сході мало трави й води,
У піску зникають люди, краплі, сліди,
Там улітку міліє дельта й немає риби.
Ти пішов на південь, покинувши Ур-Хасдим,
Емпірично усім доводячи: Бог — один,
А всі решта кумири — просто вапняні глиби.

Праотець Авраам — не здригнеться твоя рука,
Я є плоть від плоті фрагмент твого ДНК,
Але я, Аврааме, нажаль, не такий упертий.
Нетривка моя віра, крихка вона і хитка,
Я — не ти, Аврааме, і воля моя не така
Щоби дати комусь на цім вівтарі померти.

І нехай прийшов би ангел чи Божий дух,
І слова його моїх би дістались вух,
І були би вони із Тори або Корана,
І нехай би хмари вгорі припинили рух,
Я читав би браху¹, почавши зі слова «Барух...»²,
Ані сина йому не віддавши, ані барана,

---

¹ Браха (*івр.*) — «благословіння».

² Барух (*івр.*) — «благословенний», слово, з якого починається благословіння («благословен є Ти, Господь наш...»).

Бо навіщо Йому даремні жертви оці,
Як немає Храму й без діла сидять жерці?
Але ми виводимо «Шма»¹ на одвірку хати
І, втопивши останнього ідола у ріці,
Розуміємо — як правило, у кінці —
Чи достатньо було Одного. Чи забагато.

---

¹ Шма (*івр.*) — «Слухай», початок молитви «Слухай, Ізраїле», яку записують на пергаменті і кріплять на одвірку єврейської оселі. У молитві — нагадування, що є тільки один Бог.

ТВІР

П'ятий клас, третя чверть, контрольна — твір на задану тему,
Сонце бавиться листям фікуса на підвіконні,
На стіні перед класом ікона — Ілліч у краватці темній,
Чути стрілку годинника, муха повзе по іконі.

П'ятий клас, третя чверть, середина вісімдесятих.
Вчитель мови жує бутерброд, приготовлений звечора,
Твір на задану тему «Ким я хотів би стати»
Ледве сунеться, у голові порожнеча —

Щось з вечірньої казки: ген-ген до далеких світів
Комбайнери летять підкорювати планети,
Сталевари, солдати, пілоти, поети — а втім,
Там немає поетів — які ще до біса поети?

Прикордонники є, колгоспники і лікарі,
Вчителі, трактористи, спортсмени і все таке інше.
Під іконою, як і годиться, на вівтарі —
Конфіскований вчителем зошит з моїми віршами.

Вже урок добігає кінця — ось мабуть і усе.
У пустій голові замість твору блукають рими,
Хмара в небі нагадує обрисом УРСР —
Величезний ковчег-корабель із човником-Кримом.

ВОНА ВІНОСИТЬ СМІТТЯ УНОЧІ

Вона виносить сміття уночі
Вдягнувши високі підбори
У брамі темно. Запах сечі,
Коти та нічні потвори.
О пів на першу. Стихає життя
У кожній вітальні й кухні
Вона іде викидати сміття
У довгій вечірній сукні
Промінь єдиного ліхтаря
І на стіні графіті
Венера, яскрава псевдозоря,
Влаштується в зеніті,
Мружиться, фокусуючи зір
І дивиться, як вона
Іде бруківкою через двір
Крокуючи від стегна
Навколо нікого нема, але
Хода у неї легка
Вона виконує дефіле
Подвір'ям до смітника.
А потім так само іде назад
Однаково, кожну ніч
Уже впродовж декількох декад
А може, хтозна, сторіч.
Лунають в один і той самий час
Кроки її ходи

І доки вона крокує, для нас
Все йтиме як мусить іти:
У полі буде рости трава
І будуть хмари і дощ,
Мед, що у вулику визріва,
Птахи і комахи тощо,
На стекла падатиме роса,
Цвістиме білий бузок,
Велика Ведмедиця в небесах
Штовхатиме свій візок
З Малою Ведмедицею. А сніг
Вкриє її сліди
З початком грудня, а навесні
Розтане, як і завжди.

ТУРБУЛЕНТНІСТЬ

І на кожного атеїста є своя повітряна яма.
О, якби я повірив у Бога! То я би, я би
Почував себе набагато зручніше, ніж
Почуваюся зараз, перебуваючи між
Цих однаково іррелевантних і дивних концепцій,
Тих, які в голові, і тих, що в області серця.
Кажуть, із мене би вийшов цілком пристойний рабин —
О, якби я лише повірив! Якби, якби...
Я продав би усе що маю, роздав би решту,
Я лишив би один костюм і дешеві мешти,
Регулярно молився би, як вимагає канон,
Я б не думав про гроші — які там гроші, come on!
Відпустив би бороду і поголив би голову,
Помагав би хворим, рятував би бідних від голоду,
Я би думав про вічне, я би ходив у храм,
Я вживав би кошерне і не вживав харам,
Полюбив би раба, прокуратора, легіонера,
Я кохався би суто у позі місіонера,
Я закинув би соцмережі — фейсбук, LinkedIn,
Бо для чого множити сутності? Бог — один.
Так вважав би я. І знав би, де право, де ліво,
Я підтягував би у терцію вишнім співам,
Від усіх дверей, сердець і шухляд я би мав ключі,
Я би чув його голос зранку, вдень, уночі,
І не маючи сумніву, мав би тверді знання
Про природу речей. Я би з ним говорив щодня
Й не шукав би його у Гуглах і словниках —
Але й далі боявся б літати на літаках.

РЕП'ЯХИ

Я сиджу в траві на узбіччі,
Реп'яхи пристали п'ят.
Я заснув тринадцятирічним,
А прокинувся в сорок п'ять.
У вечірньому небі гаснуть
Літаків сигнальні вогні,
І бориспільська автотраса
Розтягнулася біля ніг.
І мені б підвестись на ноги
І зловити собі таксі,
Але з цього боку дороги
У Бориспіль їдуть усі,
А мені — у бік протилежний...
Сонце котиться за дахи
Кооперативів котеджних.
А на човганцях — реп'яхи.

2019

ПРО МАСШТАБ

Варто писати про різні дурниці й дріб'язок,
Адже усе складається саме з них.
Патосні тексти давно на шматки порізані,
Ті, що не спалені — кинуті у смітник.

Ось подивись: Гора, під горою — крокуси.
Що важливіше — крокуси чи гора?
Це є питання ракурсу, або фокусу —
Як на екрані айфона жовтий квадрат.

Березень, квітень, і розпустилися котики,
Сонце на крок наблизилось до Землі.
Котики чи орбіти — питання оптики,
Тобто питання поділок на шкалі.

Я поважаю і атоми, і молекули,
Кожну і кожний славитиму віршом,
Що і роблю, але втім, відчуваю деколи —
Так дописатися можна і до мишей.

Слово було на початку — так говорили ми,
Вірячи в мантру про «щось там усе-таки є».
Я би хотів літати й махати крилами,
Але земна гравітація не дає.

Де та границя між величчю і дрібницею,
Як там: «У краплі роси — всі води морські»?
Ось у своїй долоні затиснув синицю я.
Упс... У долоні тріщать пташині кістки.

Дехто собі напряду розмовляє з космосом,
З кимось говорять метелики і кущі,
Як це впливає на вірш? Та ніяк, о господи —
Я, взагалі-то, зовсім не про вірші.

ПАПЕРОВИЙ ПУШКІН

Паперовий Пушкін, легкозаймистий,
Швидко горить, не дає тепла,
Паперова птаха летить над містом,
Струшує попіл зі свого крила,

Ну що брате Пушкін, як же так вийшло —
Сонце поезії, наше усе?
Паперова птаха піднялася вище,
Частинки попелу вітер несе,

Несе їх зі сходу, на захід і далі,
Повз кордони, митниці, блокпости,
Щоби сірим снігом вони осідали
На траву, дерева, дахи, мости,

Ратуші і площі, парки й каплиці,
Спальні райони бетонних міст,
Засипали одяг, волосся, лиця,
Плутали сенси, ховали зміст.

Паперовий Пушкін сторінками-крилами
Спалахує швидко, не дає тепла,
У новому світі, тепер чорно-білому,
Сірою лишилася лише зола.

У дворі багаття, у кімнаті холодно,
Дерев'яні меблі і стоси книг,
Слово — це срібло, мовчання — золото.
Падає, падає сірий сніг.

2022

УКРАЇНІЗУЙ МЕНЕ ЛАГІДНО

Українізуй мене лагідно, ніжно українізуй,
Розписуй мої полотна маками і жоржинами,
Веди мене через осінь, темряву і грозу
По селах, що залишили ми, і по містах, де жили ми,

Мої кургани, печери, ідоли кам'яні,
Священні гаї, дольмени, святилища мої, капища,
Все, що було недавно так потрібно мені,
Уже займається полум'ям, лишаються тільки згарища,

Українізуй мене лагідно, заводь у воду Дніпра,
Занурюй мене з головою, ділися своєю тайною,
Перша, друга чи третя, уже не знаю, котра
Віра моя — нехай уже буде вона останньою,

Ось тобі мої книги — пиши на цих сторінках
Знаки свої і символи, Мішну¹ свою і гематрію²,
Ховай мене під одежею, тримай мене на руках,
Будь для мене сестрою, заступницею і матір'ю,

Українізуй мене лагідно, люби мене і втішай,
Лампою будь, лампадою, веди мене до причастя,
Яви себе у кольорі, у музиці, у віршах,
Яви у час межичасся, сумніву, неначасся,

---

¹ Мішна — зібрання текстів усної Тори, записане приблизно за двісті років до нашої ери.

² Гематрія — кабалістичний метод аналізу текстів за допомогою надання кожній букві числового значення.

І буде збіжжя тілом твоїм, і кров'ю будуть дощі,
Котитиметься сонце твоє по вулицях і лісах,
І будуть тумани, і трави, і пахощі, і кущі,
Українізуй мене лагідно, а далі я зможу сам.

МАЛИЙ

Привіт, малий. Я давно тобі не писав,
Не уявляю навіть, із чого почати.
Гадаю, що ти про все дізнаєшся сам,
Коли доживеш, нівроку, до цього часу.

Писати собі самому — даремний труд,
Заняття пусте — та спробую, не питання.
По перше, малий, вітай батьків і сестру,
І нашому псу також — окремі вітання.

Який там у тебе зараз приблизно рік?
Вісімдесят дев'ятий, давно забутий...
У тебе в думках, мабуть, первородний гріх?
Нормально, малий, не шарійся, я знаю — був там.

Голодна забава, містерія, фарс, а звір
Уже помирає, а другий зі свого лігва
Ще не з'явився — знаю, я був там, повір,
У якості всерозуміючого білінгва,

У ролі не вельми пильного глядача,
Що дивиться п'єсу з другої половини,
Але вибачай — відчуваю, що я почав
Відволікатись — ти ж певно хотів новини.

Ну що сказати? У нас тут дивна пора —
Надворі жовтень, утім ласкавий доволі,

Інфляція, нерухомість, етсетера,
Червоні клени, дощі і каштани голі,

Слова коротшають, ночі же навпаки
Стають як ніколи довгими. Поміж вікон
Висять павуки, і уже дається взнаки
Те, що, казали, прийде — чи пройде — з віком:

Уміння читати змісти поміж рядків,
Цінити любов і повільно її цідити
З лимоном і льодом. Прикормлювати вовків,
Вірячи, що, бодай, врятуються діти,

Зірки уявляти на хмарно-сірому тлі,
Писати у риму і без — головне, писати
Як молишся Богу — можна навіть без слів,
Без віри у відгук, а часто й без адресату.

Але — заговорююсь, вибач, бо ти хотів,
Напевно, дізнатися все ж таки, як у нас тут?
У нас переважно постять панд і котів,
Збирають на дрони й говорять про контрнаступ.

О, так — не повіриш, у світі тепер війна.
Пардон за банальність: Історія йде по колу,
Вона почалась не вчора — війна, вона,
Я б радше сказав, не закінчувалась ніколи.

Із півночі вітер і скоро уже зима,
А я зрозумів одне — поділюсь із тобою:
Ні після- ні до- воєнних часів нема,
А є перерви між двох послідовних воєн.

Тут чути уже, як ангел гуде в шофар¹,
Пророцтва — хибні, прогнози цілком фальшиві,
У темряві, без габаритних вогнів, без фар
Повзе машина, і Бог сидить у машині.

Навколо новий і такий дивовижний світ.
Вночі уже підмерзає — зима за рогом,
Ми довго чекали на Надновий Заповіт,
Аби повернутися зрештою до Старого.

Біблійні історії пнуться з газетних шпальт,
Небесні тіла сповзають у воду синю.
Порада: Сиди і не відчиняй гештальт,
Бо я тобі тут його уже не зачиню.

Вдивляйся у небо, і хто би у нім не був,
Слідкуй за рухом його вказівного пальця,
Почуєш ангела — слухай його трубу,
Побачиш знамення — фіксує, та не надто парся.

Дивитись угору місяця непроста,
Вже очі сльозяться і сильно затерпла шия,
На півдні біліє, на півночі — темнота,
І Бог у машині, а може, гряде Мошіах²,

Коротше, малий, в найкращому зі світів
Тепер доведеться жити нам із тобою
Бо інших світів нема. А як ти хотів?
Хто винен у цьому? Вони, ну і ми обоє.

---

¹ Шофар — єврейський ритуальний музичний інструмент, виготовлений з рогу тварини. У біблійні часи використовувався для скликання громади на війну, оголошення законів тощо.

² Мошіах (*івр.*) — міся, спаситель.

НАЙТЕМНІША ГОДИНА

Листопадові вірші з неточними римами,
Випадкові рядки, що ведуть у нікуди,
Затишаючі звуки, згасаючі тремоло,
Словоформи, що ледве тримаються купи,

У холодних широтах, де зорі невидимо
Розчиняються поза північними сьйвами,
Ми з тобою із дому опівночі вийдемо,
Просто неба з тобою на вулиці сядемо,

Листопадовий вітер трястиме гілками,
І жбурлятиме листя у вікна мансарди.
Ми дістанемо білі картонні стакани
І вино з потаємних підвалів Масандри,

Відкоркуємо пляшку, зірвавши акциз
З надрукованим кодом Південного Берега,
Я згадаю про те, що стакани — русизм,
І налию нектару до срібного келиха,

Від солодкого хересу на язика
Виникають слова, що раніше не знали ми,
В листопадову ніч, і глуху, і гірку
Розпанахані хмари летять над кварталами —

Листопадові хмари, розтерзанні вщент,
Наче вірші з кульгавим обірваним метром,
Розлетяться на букви, проллються дощем,
І живою водою, й синтагмою мертвою,

Листопадовий вітер летить у вікно —
Ми його не сповільнимо вже і не спинимо,
То ж давай просто пити південне вино,
І сидіти отак, і тулитися спинами.

Я ЗУСТРІВ ЙОГО НА РОЗІ СВОЄЇ ВУЛИЦІ...

Я зустрів його на розі своєї вулиці,
Там де липа до старого костелу тулиться,
Біля скверу, де зранку повно дітей і собак,
Де лікарня і перукаря, де банк і кабак.

У повітрі плавала золотиста суміш
Сонця й жовтого листя, що давали у сумі
Відчуття листопаду. Був пізній ранок,
Він стояв на розі не по сезону вбраний
У щось недоречне і майже смішне —
Легкий плащ і якась жіноче кашне.
Колись він був учителем мертвих мов,
І от, я зустрів його знов.

Він мало змінився за останні роки,
Був як і раніше — худий і високий,
Трохи посивів, але очі світилися,
І щось яскраве визирало із-за потилиці,
Щось жовтогаряче — чи комір, чи капюшон,
Я спитав його, як він і що.
Його відповідь була довга й розлога —
Ось короткі тези його монолога:

Я знаю, сказав він, що на світі усе буває,
Що нічними містами таємно їздять трамваї,
Що діти не виростають, а дорослі не старіють,
Що Йосип ні про що не питав Марію,

Що усі чоловіки мають фах тесляра,
Що поруч із Магометом і так є гора,
Що можна тупити в екран, а можна в безодню,
Що свобода волі існує, поки ця воля — господня,
Що простір згортається, а час і поготів
Навколо чорних дір і фотографій котів,
Що світ створили без макетів і креслень,
Що легко вдатися мертвим, складніше — воскреслим,
Що на кожного Жадана знайдеться Бажан,
Що Бог не залежить від наших бажань,
(Утім, від наших жадань він теж не залежить)
Що всесвіт безмежний, але світ має межі,
І що не треба боятися бути з ним наодинці,
А десять для міньяну¹ — лише данина традиції,
Оскільки Бог не проводить групових терапій,
І кожен із нас — як святий Симеон на стовпі,
І що хоча бажано розбиватися по два
Не треба боятися бути the odd one².

Отаке він плів — без особливого змісту,
Я навіть для годиться зібрався щось відповісти
Але не встиг. Господи — можна пораду?
Давай наступного разу без маскараду.

---

¹ Міньян — необхідний кворум (10 чоловіків) для проведення обряду в іудаїзмі.

² the odd one (*англ.*) — непарний, в також дивний, нестандартний, підозрілий.

ПОМЕРТИ У ЛЬВОВІ

Років зо тридцять уже як не діти,
Ще не старі, переважно здорові,
Певною мірою космополіти,
Але померти воліли б у Львові.
Довгою-довгою літньою дниною,
В час, коли сонце тріпоче в калюжах,
Сісти, на стіну спертися спиною,
Очі заплющити або примружити —
Хай кам'яниця собі випромінює
Хвилі ласкаві інфрачервоні —
Ми піддаємось передбаченим змінам,
Щоби колись померти у Львові.
Зайнято всі мавзолеї Личакова —
Можна й по вулицях попіл розсипати,
Байдуже де, паралельно, однаково,
Он — на Грушевського добре, під липами,
Під виноградом, що зазеленів
Перед фасадом університету,
А у кінці, хоч на декілька днів,
Як у дитинстві — стати поетами.
Хай ми не знались на ритмах і римах,
І не складали віршованих творів,
Жили по Widniach, Paryżach, Londynach¹,
Але помremo tylko we Lwowie.

---

¹ по Widniach, Paryżach, Londynach (польськ.) — дослівно «по Віднях, Парижах, Лондонах» — парафраз рядка з популярної у Львові «батьярської» пісні Tylko we Lwowie з фільму Włoczęgi («Волоцюги»), 1939 р.

Ми емігранти, номади, туристи,
Мудрі, досвідчені, биті і навчені,
Але знаходимо втрачену істину
На Цитаделі, або на Підзамчі,
Ми розуміємо мову птахів —
Тих голубів, що сидять, непомічені,
На підвіконнях, карнизах дахів
Над Привокзальною, Академічною,
Криптографічні орнаменти стін,
Патерни тріщин на кожному домі —
В цій семіотиці надто простій
Символи нам достеменно відомі —
Будь-яка літера, цифра чи знак.
А у кафешках чужої держави
Ми замовляємо просто коньяк,
Незадоволені якістю кави.
Що це за станція, що за вокзал
І на які реєструємось рейси ми —
Це не важливо — дорога назад
Довга, і не облаштована рейками.
Але знайдеться зворотній квиток,
І, з дев'яносто, припустимо, першого¹
Зійдемо вранці, й останній ковток
Зробимо свій, і мандрівку завершимо.

---

¹ дев'яносто перший — номер поїзда, що курсує між Києвом і Львовом.

КЛЮЧ

Виходячи із дому, не забудь
Узяти ключ на випадок, якщо
Повернешся, а там уже нікого —
Таке буває. Отже, вимкни газ,
Залиш котові їдло, і про квіти
Подбай — полий, розсунь усі фіранки —
Хай дивляться у світ. На підвіконня
Постав один з вазонків — це сигнал,
Який залишиш для самого себе:
Одного дня, дорогою назад,
З аеропорту, порту, чи зупинки
Тролейбуса, вертаючись із мандрів,
Які тривали не один десяток
Років, чи місяців, чи просто кілька тижнів —
Хтозна — та хоч би навіть і годин,
Отож, коли ти будеш крокувати
Через подвір'я до дверей знайомих,
Пригадуючи, як і через що
Пройшов ти сам — і що пройшло крізь тебе
Або повз тебе; як тебе любили,
Як зневажали, як не помогли,
Як врятували — втім, ти ні на кого
Образи не тримаєш, тільки вдячність
І спогади про всі оті місця —
Міста, райцентри, ферми, лісопарки,
Зимові пляжі, приміські городи;
Грозу у травні, або шторм на морі,
Що мало не розбив твій корабель,

Чи дощ, який так гучно у вікно
Тролейбуса гамселив (підтікало
З-під рами на підлогу); як хворів
І думав, що кінець, але на диво,
Наперекір усім своїм прогнозам
Оклигав, от хіба що трохи схуд
І зачіска змістилася у спектрі
З рудого до латунного. Так от —
Тепер, своїм крокуючи подвір'ям
Коли ти очі догори піднімеш
І у своєму власному вікні
Побачиш, що рослина у вазонку
Зів'яла, висохла, розсипалась і впала —
Отут тобі і знадобиться ключ
Що ти узяв, коли виходив з дому.
Якщо замок не поміняли, звісно.

ДОВГИЙ ВІРШ ПРО ЛЮБОВ

Пів земного терміну промайнуло,
Далі тільки хащі та вітровал,
Данте не збрехав... А між тим, минуле
Крізь бетон пробилось, немов трава.

Власне, я поскаржитися не проти,
Роз'ятрити пам'ять старих подій,
Як усі — нормальний міський невротик —
То герой, то жертва Пі Ті Ес Ді¹.

Але пам'ять — будем відверті й щирі —
Має дивний устрій, і штиб, і кшталт:
Там гуляє протяг, мов по квартирі,
Коли двері навстіж, як той гештальт,

Там декор такий, як замовив власник,
Щоб задовільнити бюджет і смак:
Радісний, убогий, сумний, прекрасний —
В кого як. Скажімо, буває так:

Клишоногий стіл, скатертину мокра —
Це вікно розбив тогорічний шторм,
На полицях — книги та різний мотлох,
Піраміди скриньок, валіз і торб,

Холодидьник «ЗИЛ» (млеко, яйка, шинка),
Під диваном — мешти ТМ «Прогрес»¹,

---

¹ Транскрипція англійської абрєвіатури PTSD — Post Traumatic Stress Disorder, українською — ПТСР.

На столі — стара друкарська машинка
(Западають літери ер і ес),

На підлозі жменя барвистих гранул —
Хтось розсипав бісер... В кутку — сувій
Чи шпалер, чи мап — от і весь бекґраунд —
А бекґраунд в кожного суто свій.

Із вікна поглянеш — впадає в око
Що кому: Катэдра², чи Цитадель,
Чи фасад у стилі необароко
(У тридцятих, кажуть, там був бордель),

Кожен з нас пригадує, що захоче,
Що для нього істинне і значне:
Мідний листопад, темно-сірі очі,
Незнайоме місто — пусте, нічне,

Хтось згадає парк і черешню дику,
Написи ножем на її корі,
Універ, гуртожиток, пиятику
І на ранок — скельця розбитих мрій,

Пригадає хтось, як його до крові
Били у чотири міцні руки
У під'їзді десь на Новому Львові,
Що і дотепер дається взнаки.

Я також вплітався у зайвий дискурс —
Щось там про валізу і про вокзал,

---

¹ Торгова марка «Прогрес» — Львівська взуттєва фабрика радянських часів; мешти — на місцевому діалекті — взуття, переважно туфлі.

² Катэдра — розмовна назва латинського Катедрального собору, головного римо-католицького храму міста Львова.

Але «нас гартує, що б'є по писку
Але не вбиває», як той казав.

Мокрі кам'яниці й відсутність моря,
Нетривалість зим і осінній щем —
Необхідний мінімум мінімумом
В мене був, без сумніву був... А ще —

Ще була гітара «Урал», а в друга —
Піаніно — коцане і старе.
Ми лабали блюзи, аж в'яли вуха
(Западали клавіші до і ре).

Я не знаю, що там беруть з собою
Інші — їм властива своя стезя,
Але я майбутнє своє знеболю
Тим минулим, що я з собою взяв.

Я узяв з собою кавалок тиші,
Що існує поруч з нічним дощем,
І свою гітару, й чернетки віршів,
І, звичайно ж, музику теж, а ще

Я узяв дерева — каштани й липи,
Контур башт, дзвіниць, водогінних веж,
Навіть напис крейдою «Не палити»
На воротах нашої школи — теж,

Я узяв з собою нечутні кроки
По бруківці, лагідно-голубе
Небо, листопад, і фасад бароко,
І себе — тодішнього. І тебе.

МІЙ СУСІД

Мій сусід щодня носить діряві штани,
Ні віслюка не має, ні вола, ні жони,
І, здається, й не хоче нічого такого мати.
На долонях у нього — бридкі червоні стигмати,
І ще одна — у самому центрі чола.
Він живе на околиці міста (точніше, села)
У сіро-зеленім трофейнім військовім наметі
Без води, без сім'ї, без акаунта в інтернеті.

Він є праведник і прихильник твердої віри —
Вечорами тут чути стукіт його сокири,
Що руйнує тишу і спокій теплих ночей:
Мій сусід ремонтує човен (точніше, ковчег)
Поки місто (точніше, село) по хатах засинає.
Припускаю — ймовірно, він щось таки знає
Про погоду на завтра, час, простір, етсетера,
Що із того, що у голові і на штанях діра?

В очах його — ані сумніву, ані страху,
Жінки жаліють його за долю його нелегку,
Ідіотом міським вважають чоловіки,
Хоч бува й пригостять, коли він заглядає в шинки,
(Яких у нас тут, до слова, всього лише три:
Один майже за містом (селом), попід схилом гори —
Там де люди прості, переважно з пролетаріату,
Ще один — для мажорів, у третьому — фріки й вар'яти).

І щоразу, коли понад містом збираються хмари,
Ми виходимо з хат, розбираємося на пари,
І чекаємо, поки з неба вода потече,
І гукаємо мого сусіда — давай, відчиняй ковчег!
І заходимо всі — роботяги, мажори і фріки,
Гастарбайтери, жовніри, психи, повії, каліки
У колонні по два. А якщо хтось іде один —
Зачиняємо двері — не треба такого сюди.

Згодом дощ поступово стихає — так само, як і почався,
Ми собі сидимо й не слідкуєм за плином часу —
Понеділок, вівторок, за ним середа, четвер,
Дно човна на земну опускається твердь,
Завмирає рух, вухо вловлює зовнішні звуки —
Крики чайок, гомін дерев... відчиняємо люки
І виходим, коли висихають останні калюжі води.
Мій сусід нас стрічає назовні. Як завжди, один.

ДО ПОБАЧЕННЯ, ВУЙКУ ЙОСИПЕ

Нам не нравиться время, но чаще — место.

Иосиф Бродский

Тут доволі тепло, в широтах наших.
Ми навчились як, та забули нащо
Ми осіли тут, на оцих вологих
Островах, навіщо мочили ноги
По коліно в теплій воді Гольфстріму?
Але — клімат лагідний, без екстриму,
Ані гір, ні хащ, ні глухих безодень
На фізичних картах тутешніх. Жоден
З випадкових зайд, що отут лишились,
Не чекав, що ось потече у жилах
Мов Гольфстрім тепленька і небурхлива
Тиха кров — і от ми уже щасливо
Живемо, без панік і без істерик
І не прагнем в жодну із двох Америк.

І усе в нас є, і усього досить,
І Тарас нам батько, а дядько — Йосип,
Тільки часом хочеться відшукати
У кутку охайливої кімнати
Хоч бодай одного, нехай слабкого,
Вбитого колись, і тому живого
Бога. Але — гей, де той вуйко Йосип
Що сидів, похмурий, помивши посуд?
Розливай горілку зі смаком оцту,
Роздавай прогнози, немов пророцтва:

Завтра буде дощ і мінлива хмарність,
Істини сумнівні, надії марні,
Гороскопи схиблять, притому сильно,
Терези обдурять (тож будьмо пильні),
Близнюки у дзеркалі не пізнають
Ні самих себе, ані інших знаків
Зодіаку — де ви, тельці і леви,
Віслюки, воли, козероги — де ви?
Де ви, дивовижні самотні діви,
З тих, що надихають стрільців на дії,
На усе безглузде й усе прекрасне,
Як от віршування. І врешті, власне,
Де той вуйко Йосип, що пише вірші?
Він також на острові, але іншим,
Де усе, що є чого-небудь варте —
Балаган з комедією дель арте.
Карнавал на острові Сан Мікеле
Недоречний, але підняти келих
Можна і на цвинтарі. Над каналом
Ні дощем не віє, ні карнавалом,
А у нас дощів вимагає звичай —
Цій землі якимось без дощів не личить,
І земля мовчить, і ми теж із нею,
Адже слово зречене є брехнею.
На дорогах мокро, напрочуд сухо
У очах, і витік Святого Духа —
Від Отця, але також і від Сина.
Небосхил сіріє, і Темза плине
Як завжди сповільнено, і тумани
Клубочать. Пардон за анжамбемани.

SUMMERTIME 2023

У пізній Summertime, у літній час,
Коли сезон на спад не поспішає,
Пручається — то сонцем, то віршами,
У яблучний, чи то медовий спас,
Людина-бог на гору вирушає,
Замисливши преобразити нас.

У ці передосінні вечори
Розбухлі та важкі, висять у небі
Масні зірки, мов павуки серпневі,
А ми ростем корінням догори,
Закинуті в широти полудневі,
Тече Гольфстрім, шепочуться вітри,

І видно, як у прорізі вікна
Поміж гілок, у темно-сірій ніші,
Там ходить — ні, не сон, а щось страшніше,
І не дає забути імена
Ні мертвих, ні живих. І тут, у тиші
Тече Гольфстрім, а десь іде війна.

І бог-людина дивиться з горба
На нас усіх, здивований страшенно,
Й питається: Але ж преображення —
Мене і вас — не відбулось хіба?
І кольори вкриваються іржею,
Мов краплями, на полотні, оба.

А хочеться про осінь і про сни,
Про глупства, щойно вчитані в книзі,
Про summertime, коли життя is easy¹,
Про хмари, що приходять восени,
Про мокрі коси, про тумани сизі,
Але немає тем, окрім війни.

У словнику не вистачає слів,
Дивись, дивись — на сторінках пробіли,
Гортай, гортай, а дні уже пробігли,
І вересень, пора віршів і злив,
Кладе, мов у труну, на аркуш білий
Гербарії неприбраних полів —

Осінній віник мертвих хризантем
Той передвісник бабиного літа,
Шкільний букет, педагогічні квіти,
І ми корінням догори ростем,
Пригадуючи твори з укрліту,
Але окрім війни немає тем.

І в ніч серпневу, темну і в'язку,
Мішаєм букви, ті, що під рукою,
З піском, травою, глиною глевкою,
Вигадуючи мову, як таку.
І ліхтарі згасають над рікою,
І слів не вистачає в словнику.

---

¹ is easy (англ.) — «є легке». Парафраз рядка із колискової Джорджа Гершвіна Summertime.

ТАМ ДЕ РІКА ХОВАЄ СВОЇ СКАРБИ

Там де ріка ховає свої скарби —
Велосипеди, айфони і гаманці,
Гілка напівзатопленої верби
Щось намагається виловити в ріці —
Щось попереднє, що відбулося до:
Плескіт весла, старий погорілий човен,
Скинута вітром ластівчине гніздо,
Брижі і кола, а більше, мабуть, нічого.
Пам'ять моя, основа моїх основ,
Стерта, забута і вигадана знов.

Плескіт весла, або плескотіння крил
Поодиноких виснажених птахів,
Кручі, пороги, плеса, а далі — Крим,
Очеретяна лексика берегів,
То голосні, то приголосні дзвінки,
Хвиля до хвилі, парами, і між ними
За течією плинуть слова-вінки,
Сплетені між собою в рядки і рими.
Мово моя, кузино моя, сестра,
Рідкісна птаха між берегів Дніпра.

Хвиля до хвилі — пари забутих слів,
Тих, що напевно зникнуть кінець кінцем,
Праведний Боже, що ж я таке наплів?
Може давай вважатимемо, що це —
Вірші, ледь впорядкований алфавіт,

Де Santo Spirito¹ — це між рядками вітер,
Мов першослово, що утворило світ,
Логос, зіставлений із кириличних літер.
Я — декадент, пророк, епілог, пролог.
Слово і пам'ять — мій двоєдиний Бог.

---

¹ Santo Spirito (*итал.*) — Святий Дух.

КОЛИСКОВА

З неба вечірнього краплі не витерли
Мокрі торішні сніги
Спи засинай моя фейгеле-кіндерле¹
Збудься бентеги-нудьги

Сплять буржуа і вкладаються люмпени
Бар зачиняє корчмар
Світить ліхтар у чотириста люменів
Тихо ні вітру ні хмар

Місяць повзе над бетонними хатами
Падає за небокрай
Сяє ліхтар усіма кіловатами
Видно хоч голки збирай

Зорі у небі високому висячи
Кануть у сіру пітьму
Я пам'ятаю як нас були тисячі
Тисячу років тому

Більше нема. Отже спи моя кіндерле
В білих обіймах зими
Але й зима що снігів понакидала
Зникне так само як ми

---

¹ У перекладі з їдишу, буквально «пташинка-дитинка».

Слухай під теплою ковдрою лежачи
Як розгуділася піч
Чорна мов чотирикутник Малевича
Склом відокремилась ніч

Мікрорайони на лівому березі
Дихають трубами ТЕЦ
Знаєш птахи прилітають у березні
Ми повертаємось теж

Так ми повернемось так ми побачимо
Берег Дніпра і Десну
Спи і усе що тепер має значення —
Не пропустити весну.

Січень 2022

АНТИТИЛА

Італія, Флоренція, зима.
Бокаччо пише свій Декамерон.
Чума, від літер користі нема —
Хвороба не лікується пером.

І хліб уже не тіло, а харчі,
І Кьянті — суміш оцту і води —
Уже не кров, і линуть уночі
Вогні слідами хресної ходи,

Горять казарми, ринок, і кабак,
Рефрижератор площею повзе —
Містяни економлять на гробах.
Зачинено аптеку і музей,

Відчинено борделі, храми теж,
Будинок божевільних і тюрму.
На сторінках газет і соцмереж
Завзято обговорюють чуму.

На барахолці ліків дефіцит —
Свята вода, часник, інтерферон,
Статистика нових сягає цифр.
Бокаччо пише свій Декамерон.

На вулицях макабр і маскарад,
Під масками не пізнаєш людей,
Уже не розбереш, де кат, де брат,
Де фейк, де факт, де елін, де юдей,

Повітря обмаль, кисню на ковток,
Новин — і тих нема: з недавніх пір
Трансляції публічних молитов
Заполонили радіоефір.

Але зима проходить, і крива
Виходить потихеньку на плато,
З бетону пробивається трава...
Але цього не відає ніхто.

У соцмережах мертві сторінки
Покинуті, німі й напівпусті,
Ніколи не дописані рядки
Ніколи не прочитаних постів,

У місті сморід, у провулках дим,
Клюють асфальт охлялі горобці,
Лише Бокаччо, сивий і блідий
Виходить з брами з книгою в руці.

Він мружить очі, витирає піт,
Що котиться краплинами з чола.
Він вижив, він один на цілий світ
Не захворів. Мабуть, антитіла.

2020

НЕМА

Коли контрасти нечіткі
Й ніяк не сфокусую зір я,
Коли складаються в рядки
Слова, й шикуються в сузір'я
Зірки, й повітря уночі
Належить мороку і круку —
Не говори мені під руку,
Бо я пишу. А ти мовчи.

Ти хто такий? Чому мені
У вуха твій вповзає шепіт
І у порядку маячні
Підказує оті дешеві —
І дієслівні зокрема —
Наївні архаїчні рими?
Бо я не користуюсь ними,
А головне — тебе ж нема?

Я із собою сам на сам,
І тут — дивись — нема нікого,
А рими, зорі, чудеса —
Хто знає, що вони від Бога?
Ні, я не вірю все одно,
І ти мене не переконуй.
Ось я стою на підвіконні,
Ось я крокую у вікно
Й не падаю — мене несе —

Несе, несе, а я не вірю,
Не дивлячись на все, на все —
На біле янголине пір'я,
На сніг, що випав на подвір'я,
Не дивлячись на неміч зла,
На магів з їхніми дарами,
На пальці, вкладені у рани,
На кров, що крапає з чола,
На те що знов приходить ранок
І знов — укотре — ніч пройшла.

МАСКАРАД 2020

Напередодні двадцятого року — дощі,
У кабаку клієнти піднесено-п'яні —
Певно, з нагоди зимового сонцестояння.
На вішаку біля входу — мокрі плащі.

Бал-маскарад, караоке, вертеп, декаданс,
Пунш, ананас і танці like nobody's watching¹,
Хочеш — до ранку, чи до наступної ночі,
Поки є час, бо далі візьмуться за нас.

Знову епоха свого добігає кінця,
Образи ніби знайомі, та дещо примарні —
Хто це у савані й масці із вати і марлі,
Що закриває нижню частину лица?

Так переважно й буває в часи пандемій —
Все за каноном готичної літератури:
Очі блищать, піднімається температура,
І екіпаж коло входу — ймовірно, мій.

Маска і гель-антисептик, причастя святе,
Руки помий і молись, покладайся на віру,
Адже сліпий і божественний коронавірус
Передається, як Слово, через етер.

Йду до дверей, з вішака знімаю пальто.
З неба вода, у Антарктиці тане крига,
А у кишені — з готелю поцуплена книга,
Та, у якій у кінці не вмирає ніхто.

---

¹ Like nobody's watching (*англ.*) — «так, ніби тебе ніхто не бачить», частина усталеної в англійській мові фрази dance like nobody's watching, себто танцюй і не зважай на тих хто дивиться, віддавайся танцю повністю.

ГЛЯДАЧ

Він дивиться на вулицю з вікна
На самоті із пляшкою вина
В просторій і неприбраній вітальні
І вже не знає сам, коли востаннє
Виходив з дому. За вікном — війна,
Пожежа тощо, і лише стіна
Його рятує від вогню і сталі —
Крихка, непереконалива, скляна.

Він дивиться як гаснуть ліхтарі
На площі, як дзьобаті трунарі
Штовхають віз, запряжений волами,
Наповнений прозорими тілами,
І прапор майоріє угорі
Чорніший чорного. У жодному дворі
Ні вогника. Позачиняли брами
І гетто спалено, і бігають щурі.

Він дивиться, як котяться зірки
З zenіту у надир, як дим гіркий
Летить понад бляшаним дахами,
Як падають підбитими птахами
Мов ангели сріблясті літаки
Крізь крони лип, ламаючи гілки,
На землю, вкриту сірими снігами,
Салюти б'ють зі сторони ріки.

...Салюти б'ють, вогні злітають ввєрх,
Можливо обстріл, може фейєрвєрк,
Проте війна, і пошєсть, і навала
Нєсуть усі ознаки карнавалу —
Бразильська самба затопила сквєр
(Від little party¹ щє ніхто нє вмер),
Здригаєтьсє небєсне покривало
В одному ритмі з музикою сфєр.

А він стоїть по декілька годин
Отак щодня, ковтає жовтий дим
Від сигарет, і прикладає руку
І відчуває силу інфразвуку,
Що лине резонатором скляним
І там, за цим бар'єром льодяним —
Чекає смерть, що з'явиться без стуку,
Й життя, що відбуваєтьсє нє з ним.

Січень 2020

---

¹ little party (*англ.*) — «невеличка вечірка», парафраз рядка з саундтреку для фільму «Вєлєкий Гєтсбі» little party never killed nobody — «від невеличкої вечірки щє ніхто нє вмер».

ДВА РІЗДВА

Збенетежене англійське передзим'я,
Нервовий — як востаннє — shopping spree¹,
І ми й собі купуєм Christmas tree² —
Хоч до Різдва ще місяць. Але цим я
Не дуже переймаюся. Вогні,
Святкові знижки, довгі вихідні.

Мелодії Синатрових колядок
Лунають чи не з кожного кафе,
Ялинка, як на аутодафе
Стоїть, приречена — авжеж, такий порядок,
Щоб дереву передріздвяним днем
Неоновим зайнятися вогнем.

Це час прикрас і дивовижних квітів —
Таких, що і улітку не цвіли —
Горять поміж кущами омели
Гирлянди світла в голім верховітті
І сквер блищить мереживом скляним,
І Бейбі Джізус угорі над ним,

І Санта в небі нарізає кола,
І оленів ватага бойова
Запряжена з okazji Різдва

---

¹ Shopping spree (*англ.*) — процес невтримного шопінгу.

² Christmas tree (*англ.*) — різдвяна ялинка.

У вантажівку фірми Кока-Кола,
У Harrods¹ сейл², і Санта збився з ніг.
Пластмасова ялинка, штучний сніг.

Вертеп у супермаркеті — на сні
Воли, волхви, Марія і дитя
Покликані створити відчуття
Зими, хоча думки цілком осінні —
Не віриться, що місяць до Різдва.
...Тим більше, що у нас їх буде два.

Грудень 2019

---

¹ Дорогий торговий центр у центральному Лондоні.

² Сейл — те саме, що знижки.

У СВІТІ ПРЕКРАСНОГО

Вона лежала у своїй піжамі.
Коли заснула, їй наснився заміж,
І принц на сірім в яблуках коні —
Що тільки не побачиш уві сні!
Усе казкове і усе хороше,
Єдинорог, любов, великі гроші,
Магічний ліс, і пісня лісова,
І все, чого на світі не бува.
Наснилось їй, що зникли біль та біди,
Що ввічливо вітаються сусіди,
Що на Поділ побудували міст,
Пофарбували фарбою під'їзд,
І що зима всього чотири тижні,
Що за вікном пейзажі дивовижні,
Атлантика впадає у Дніпро,
(До них одна зупинка на метро),
У світі мир, і злагода, і згода,
Diversity, inclusion¹, і свобода,
А долар продають по двадцять два,
І все, чого в природі не бува.
Їй снились парки, вулиці охайні,
Несамовите і палке кохання,

---

¹ Diversity and inclusion (*англ.*) — «розмаїття та залучення» корпоративна та соціальна філософія та практика, яка передбачає рівність та залучення до взаємодії представників різних верств, рас, ґендерів і релігій незалежно від їхнього походження та поглядів

Що ніби пальма під вікном росте,
І що égalité і liberté,
Що в жовтні вже гарячі батареї,
Що знову помирились дві Кореї,
Що ліфт працює й соловей співа,
І все, чого не буде й не бува.
Втім, як це не бува? Ще й як буває!
І тане сніг, і соловей співає,
І варто тільки забажати — ах!
І буде щастя у твоїх руках.
Аби у серці розквітали квіти,
Цього лишень потрібно захотіти —
І буде мир і спокій навкруги,
І крига скресне, зрушаться сніги,
І будуть чудеса, і мрії дивні,
І сонечко, мов ювілейна гривня,
Засяє над тобою, золоте,
Egalité настане з liberté,
І стразами зірки прикрасять небо —
Це теж залежить виключно від тебе!
І туга пройде, і журба мине...
...Не прокидайся — от що головне!

Грудень 2019

AUTUMN ALMANAC¹

Денне світло вмикають о третій пі ем² — листопад.
Довжиною короткого дня не поміряти року,
Мимо прілого листя уже не ступити ні кроку,
Ліхтарі мерехтять на стовпах і Меркурій на спад.

Листопадове сонце бліде і холодне висить
Тимчасове, мов лампа під стелею без абажура,
Безпідставна бентега, нудьга, безпричинна зажура,
Ще здається лишився коньяк — що ж, давай, принеси.

Це країна туманів, дощів, безкоштовних газет,
Що жовтіють, всихають і в підсумку пріють мов листя.
It's the circle of life³ — знову ранок, і вулиці чисті,
Генерацію Ікс береже генерація Зет.

Не питай мене, що загубив я і що я забув
В цьому краї гарячого чаю і білої кави,
Ми обрали собі народитися мандрівниками,
Тож приречені до іноземних звичаїв і букв.

---

¹ Autumn Almanac (*англ.*) — «Осінній альманах», назва пісні 1967 британської рок-групи the Kinks. Вважається, що пісня втілює «суто британську» пасторальну традицію.

² від латинського *pm, post meridiem*, тобто після дванадцятої години дня. Так в англійських країнах позначають час: 3 *pm* — буквально три години після полудня.

³ *it's the circle of life* (*англ.*) — «це кругообіг життя». Це також перший рядок з однойменної пісні на музику Елтона Джона і слова Тима Райса з диснеевського анімаційного фільма «Король Лев».

Підлаштовуєм тіло під викрій місцевих лекал
І вчимося кордони світів непомітно долати.
Карл, англійський король, монумент на коні і у латах
Невдоволений. Пізно — ми тут. Ми приїхали, Карл!

І чорніють птахи — наче букви — на білому тлі,
Аркуш неба газетним крилом від землі відлітає,
Що там пишуть про нас? Ну гаразд, ну давай почитаю,
Але написи майже невидимі звідси, з землі.

Літаки, мов лелеки, рушають на південь і схід,
Неозброєне око засліплюють відблиски крилець,
Поки ми вибираємо із варіантів кирилиць
Неозброєне серце засліплює зовнішній світ.

І осіннє останнє примарне холодне тепло
Нам нагадує щось, але що — нам уже не згадати,
Залишаються тільки абетка і деякі дати
І осіннього неба нейтральне нелагідне тло.

А ЛІТО — НІ, ВОНО НАЖАЛЬ НЕ ВІЧНЕ

А літо — ні, воно також не вічне —
Спіткнеться, уповільниться серпнево,
І за чотири місяці до січня —
Суха трава, бліде двомірне небо
І яблука, солодкі, мов інжир.
І збудеться усе, як ти казала:
Із потяга останній пасажир
На площу біля львівського вокзалу
Нарешті зійде, струшуючи пил
Завезений сюди — з війни? З відпустки?
І площу тінь ділитиме навпіл,
І буде тепло, сонячно і пусто
Під білим небом — полотном без меж,
Хупо́ю¹, що напнули понад світом,
Утім, усе проходить. Літо — теж,
І вересень також. І Бог з ним, з літом.
Ще є на денці дещиця надій,
Подій, і щойно випите — подіє,
Меланхолійна музико, радій —
Меланколіє дулче мелодіє.
Ще є слова — такі, аби за них
Хапатися, ховатися за збігами
Обставин, дат, імен, будинків, книг,

---

¹ Хупа́ — простирадло або балдахін під яким єврейська пара стоїть під час церемонії одруження.

Дерев, які уже не стануть книгами,
Хіба вугіллям — книги дорогі,
Важкі, незграбні — тож писати вірші
В айфон, і поміж різних ностальгій
Хворіти тою, що болить найбільше
Й дивитися, як радісно горить
Убогий скарб наївних букіністів,
І очі підіймати догори
(Вони сльозяться — дим, палає листя)
Надвечір дощ, і гілка б'є у скло.
Та, кажуть, пройде все. Уже пройшло.

ВИСОКИЙ ЗАМОК

О, мій наглядачу, чи просто так — глядачу,
Постань на цій горі, і подивись туди
Куди дивлюся я. Чи ти так само бачиш
Ці пагорби, цю ніч, мансарди і сади,
Міщан і жебраків, священників, юдеїв,
Героїв і катів, повій і лихварів,
Циган і чаклунів, магістрів і спудеїв,
І Ринок, і шинки, і зорі угорі?
Глухонімий ландшафт, чорніше не буває:
Ні звука, ні вогню, ні лампи у вікні,
Ні гомону птахів, ні тремоло трамваю —
Лиш тіні тих, хто зник. Ти бачиш їх, чи ні?
Усіх хто жив колись за мурами міськими,
За тими, де імла, і обриси дзвіниць,
І кам'яниць — не Рим, не Царгород, не Київ
І не Єрусалим, хоч можна пасти ниць,
Торкнутися чолом затертого каміння
Престолу вівтаря, або Стіни Плачу
І попросити... Втім, ні віри, ні уміння
Не вистачить, тому я краще помовчу.
Вони пішли — і все. Не чути навіть кроків,
Вони пішли давно, й не з нашої вини.
Залишились лише нашарування років,
А ми? Ми — тут, але ми — зовсім не вони.
Дивися: серед хмар посрібленим уламком
Завмер півмісяць. Ніч, і темні ліхтарі,
На Замковій горі — одна стіна від Замку,
Мов Храмова стіна на Храмовій горі.

О мій наглядачу, мій власний конвоїре,
Мій ангел-вартовий — уже минає ніч,
На ранок буде дощ. І небо світло-сіре
Розчинить у дощі останні сім сторіч.
Не знаю — ти глядач, чи автор, чи учасник,
Мов мармуровий лев — холодний і німий,
Ти констатуєш факт, що неодмінно, з часом
Так само, як вони, колись підем і ми.
І буде все, як йшло ... У жовтні буде хмарно,
У грудні — дощ і сніг, у березні — трава...
Й лежатиме під склом в крамниці антикварній
Годинник, що колись я їй подарував.

ВІВСЯНКА

* * *

Англія, західний Лондон. З аеродрому
Щопівхвилини здійснюються аероплани.
Останні п'ятнадцять років хочу додому,
Останні п'ятнадцять років лаштую плани
Повернення — але не вірю в казки.
Сиджу на кухні. Дивлюся на літаки.

* * *

Думаю, спостерігаючи хмари над містом,
Що в мого kota англійська краща за мою.
Він народився у місті-герої Кінгстон¹,
Нявкає вільно на рідній державній мові
Краще ніж я — але йому через це
Теж передався мій дикуватий акцент.

* * *

Був би художником, мав би я фарби і пензля,
Чи хоч який-небудь напівзасохлий фломастер,
Намалював би, як сонце падає в Темзу
І майже п'ятнадцять років не може впасти.
Що не кажіть, а красиво. Скаржитись гріх.
Гляньте — і сонце, і ниви. (Відповідь — сміх.)

---

¹ Kingston-upon-Thames — англійське місто, що входить до території «Великого Лондона».

* * *

Щоранку — як в анекдоті — вівсяна каша.
Каштан під балконом, грозою поламана гілка.
Звідки акцент? Не вгадали, I'm not from Russia¹
Прізвище? Так, Smirnoff. No, it's not like горілка²
Отже, їмо вівсянку, минають літа,
Битий грозою каштан щовесни розквіта.

* * *

Тільки щоночі — впадаєш у лагідну кому
А прокидаєшся, бачиш — година п'ята
В паніці, в пастці, у місті не знати якому
Навіть каштан не підкаже координати
Вулиця перед очима, вхід у метро
Станція Арсенальна, наступна — Дніпро.

---

¹ I'm not from Russia (*англ.*) — «Я не з Росії».

² No, it's not like горілка (*англ.*) — «Ні, це не як горілка». Прізвище автора в англomовному середовищі переважно асоціюється з горілкою Smirnoff, тому часто доводиться пояснювати, що автор не має до неї жодного стосунку, і що його прізвище має інакше написання.

ЗМІСТ

<i>Ігор Павлюк. Пароль до вирію</i>	5
Вирій	9
Речі, міста і букви	11
Ми, барди, поети, лірники, цех Давидів	14
Я любив цю вулицю і липу перед вікном	16
Список кораблів	18
Коли стихає надвечірній шум	19
Summertime 2024	21
На Купала ніч коротка, мов перекур	23
Радіо	25
Верлібри	27
Війна спрощує сенси	28
Відпочинок скасовано. Довга зима за плечима	30
Тема кохання у творах поета Б.	32
Шібболет	33
Лютий 2021 року	35
Незатишно	37
Це вже було — дим і повітря гірке	38
Я жив без тебе сім тисячоріч	39
Народжений перед різдвом	41
Ось ніч перед Різдвом, ось мельхіор і срібло	43
Переміщення осіб	45
Авраам	47
Твір	49
Вона виносить сміття уночі	50
Турбулентність	52
Реп'яхи	53
Про масштаб	54
Паперовий Пушкін	56
Українізуй мене лагідно	57

Малий	59
Найтемніша година	62
Я зустрів його на розі своєї вулиці	64
Померти у Львові	66
Ключ	68
Довгий вірш про любов	70
Мій сусід	73
До побачення, вуйку Йосипе	75
Summertime 2023	77
Там де ріка ховає свої скарби	79
Колискова	81
Антитіла	83
Нема	85
Маскарад 2020	87
Глядач	88
Два Різдва	90
У світі прекрасного	92
Autumn almanac	94
А літо — ні, воно нажаль не вічне	96
Високий замок	98
Вівсянка	100

Літературно-художнє видання
СЕРІЯ «Бібліотека “Крещатика”»
Заснована у 2023 році

Матвій СМІРНОВ

Ш І Б Б О Л Е Т

Макет обкладинки і верстка
Друкарський двір Олега Федорова
Формат 60x84 1/16. Наклад 150 прим. Зам. № 7301
Папір 80 офсет. Друк цифровий. Ум. друк. арк. 6,5
Гарнітура «Cambria». Підписано до друку 12.10.2024 р.

Видавець Федоров О. М.,
«Друкарський двір Олега Федорова»
Адреса: а/я 24, Київ-205, 04205, Україна,
e-mail: relaks-oleg@ukr.net

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців,
виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 3668 від 14.01.2010 р.

Віддруковано в друкарні ТОВ «7БЦ»
Адреса: 07400, Київська обл.,
м. Бровари, б-р Незалежності, 2/148
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців,
виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 5329 від 11.04.2017 р.

МАТВІЙ СМІРНОВ народився 1974 року у Львові в родині вчених-геологів. Навчався у львівській школі номер 4, потім вступив до Львівського Національного Університету ім. Франка, де спочатку вивчав геологію, а згодом хімію. Після закінчення почав працювати у відділах виробництва та інновацій міжнародних компаній, через що у 1997 переїхав із сім'єю до Києва, а за кілька років, у 2004, до Лондона, де і мешкає відтоді. Вірші почав писати ще в дитинстві, багато друкувався в українських та міжнародних виданнях — «Хрещатик», «Дзвін», «Дніпро», збірках «Артелен», антології «Слово». Матвій також є директором і засновником некомерційної організації «Shield UA», яка з перших днів повномасштабної війни Росії проти України займається допомогою воїнам ЗСУ.

**ДРУКАРСЬКИЙ ДВІР
ОЛГА ФЕДОРОВА**

